

Novinky knihovny VÚKOZ – červenec + srpen 2023

A 2986

FEDER, J.: Der Segen der Einwanderer. Neophyten - unsere pflanzlichen Neubürger und was sie für unser Ökosystem bedeuten

München, Gräfe und Unzer, 2022, 208 s., 1. vyd.

nepůvodní druhy rostlin - neofyty - invazní rostliny - šíření rostlin - města - ekosystémy

Jürgen Feder ist einer der bekanntesten Botanikexperten Deutschlands. Nach Ausbildung zum Landschaftsgärtner und Studium der Landschaftspflege arbeitete er als Landespfleger und Chef-Pflanzenkartierer. Heute führt der „Extrembotaniker“ gut besuchte Exkursionen zum Thema Stadtpflanzen. Jürgens Bücher sind so mitreißend wie seine Führungen. Schnell wird klar: Jedes Kraut ist unsere Beachtung wert, wenn wir es mit Liebe betrachten.

Dynamik in der Natur war schon immer Trumpf. Selbst Acker-Rittersporn und Klatschmohn bevölkern unser Land nicht ursprünglich, sondern sind sogenannte Alteinwanderer. Und nun kommen diese angesagten Neophyten, diese pflanzlichen Neubürger, und entfachen eine heftige Diskussion – aggressiv wären sie, konkurrenzlos, unangepasst, giftig. Tatsache ist, dass der Mensch die natürlichen Lebensgrundlagen massiv verändert. Diese Pflanzen spielen nur ihre Stärken aus. Das Buch von Extrembotaniker Jürgen Feder bricht eine Lanze für unsere pflanzlichen Einwanderer, ist ein Plädoyer für Artenvielfalt und Biodiversität. Über 100 Arten in Deutschland werden vorgestellt – von der Küste bis zum Alpenrand. Denn nur was man kennt, kann man nutzen und schützen.

R 6008

KÖRNER, CH.: Alpine Plant Life. Functional Plant Ecology of High Mountain Ecosystems

Cham, Springer International Publishing, 2021, 500 s., 3. vyd.

ekologie rostlin - ekosystémy - skalničky - fyziologie rostlin

This book is a completely revised, substantially extended treatment of the physical and biological factors that drive life in high mountains. The book covers the characteristics of alpine plant life, alpine climate and soils, life under snow, stress tolerance, treeline ecology, plant water, carbon, and nutrient relations, plant growth and productivity, developmental processes, and two largely novel chapters on alpine plant reproduction and global change biology. The book explains why the topography driven exposure of plants to dramatic micro-climatic gradients over very short distances causes alpine biodiversity to be particularly robust against climatic change. Geographically, this book draws on examples from all parts of the world, including the tropics. This book is complemented with novel evidence and insight that emerged over the last 17 years of alpine plant research. The number of figures – mostly in color – nearly doubled, with many photographs providing a vivid impression of alpine plant life worldwide.

R 6009

KŘESADLOVÁ, L. - OLŠAN, J. - TLUSTÝ, J.: "Na Dešti, na Péči, na Božím požehnání všechno záleží". Zahradníci a další osobnosti zahradnického oboru, jejich vliv na dobovou zahradní tvorbu na území ČR

Brno, Mendelova univerzita, 2022, 254 s., 1. vyd.

zahradnictví okrasné - osobnosti - historie - parky a zahrady historické - parky zámecké - Česko

Kniha představuje v minulosti velmi prestižní obor uměleckého zahradníka v kontextu dějin umění i společenského vývoje, na různých profesních úrovních od učně po samostatného tvůrce kompozice zahrad a různého profesního zaměření – zámečtí a městští zahradníci, lovci rostlin aj. Důraz je kladen na „zámecké zahradníky“ v 18. a 19. století a jejich vliv na vývoj významných památek zahradního umění.

R 6010

KŘESADLOVÁ, L. - FETTEROVÁ, D. - LETÁ, M. - OLŠAN, J.: Sen o zeleném ráji. Historické oranžerie, sbírkové skleníky a sortimenty rostlin s těmito stavbami související na území ČR

Brno, Mendelova univerzita, 2022, 308 s., 1. vyd.

parky a zahrady historické - skleníky - oranžerie - historie - Česko

V rámci projektu, jehož je kniha výstupem, byly mapovány stavby, které sloužily v zimním období k uchování rostlin pěstovaných v nádobách, a také stavby sloužící k celoroční prezentaci sbírek teplomilných rostlin. Pěstování těchto rostlin bylo především v období renesance, respektive baroka považováno za prestižní záležitost a sloužilo také k prezentaci. V 19. století pak získalo především produkční charakter, proto je v knize tomuto fenoménu věnována samostatná stať.

Byla také snaha zmapovat sortiment exotických rostlin pěstovaných v těchto stavbách na našem území. Zatímco v 16.–18. století bylo možné pěstované sortimenty sledovat na úrovni druhů, případně rodů, v 19. století již byl rozsah tak široký, že vzhledem k zaměření projektu se ukázalo jako racionální se pohybovat na úrovni rodů, čeledí nebo pěstitelských skupin.

R 6011

STEHNOVÁ, E. - STŘEDOVÁ, H. - STŘEDA, T.: Aplikace fenologických pozorování v aplikované a krajinné ekologii

Brno, Mendelova univerzita v Brně, 2021, 122 s., 1. vyd.

fenologie - ekologie krajiny - bioindikátory - eroze - změny klimatu - bioklimatologie - alergenní rostliny - pyl

Tato souhrnná publikace analyzuje údaje z dlouhodobých fenologických pozorování Českého hydrometeorologického ústavu a poznatky aplikuje v oboru krajinné a aplikované ekologie. V textu jsou analyzována data pro období 1931–2012. Kniha je zaměřena především na analýzu fenologie polních plodin v souvislosti s aktualizací hodnot ochranného vlivu vegetace. Kromě zmíněných polních plodin jsou v knize analyzovány i některé druhy lesních rostlin ve vztahu k monitoringu pylových alergenů, environmentální bezpečnosti a bioklimatologii.

R 6012

BORUSÍK, P. - MARTINEK, P. - ŠIMEK, P.: Metodika hodnocení porostů dřevin pro potřeby památkové péče

Brno, Mendelova univerzita v Brně, 2020, 67 s., 1. vyd.

památky zahradního umění - dřeviny - ochrana rostlin - památková péče – metodika - Česko

Porosty představují strukturálně složité uskupení dřevinných vegetačních prvků v úzké vazbě na funkční, provozní a kompoziční podstatu památky zahradního umění. Metodika hodnocení porostů v sobě zahrnuje jak popis současného stavu a perspektivy vegetační složky, tak soubor informací o funkčním, provozním a kompozičním stavu hodnoceného porostu. Model hodnocení obsahuje doporučenou a ověřenou strukturu atributů hodnocení včetně popisu metod zjišťování jejich hodnot. Metodika je zaměřena na popis stavu porostů jako podkladu pro návrh pěstební péče, ale současně je velmi cennou součástí stavebně-historického (zahradně-architektonického) průzkumu celého objektu památky.

R 6013

MARTINEK, J. - KREJČIŘÍK, P.: **Použití rostlin v historických interiérech**

Brno, Mendelova univerzita v Brně, 2021, 64 s., 1. vyd.

památková kulturní - rostliny okrasné - zeleň interiérů - hrnkové rostliny - architektura zahradní - metodika

Metodika si klade za cíl vymežit, definovat a podrobně charakterizovat ucelený soubor činností a postupů aplikovatelných při práci s rostlinami pěstovanými v interiérech objektů s kulturně-historickou hodnotou. Východiskem při její tvorbě byla snaha analyzovat množství dobových materiálů a informací, interpretovat je, a především upozornit na tento specifický segment lidské činnosti, kterému nebyla doposud v odborných kruzích věnována patřičná pozornost. Výzkum historických souvislostí v oblasti pěstování rostlin v interiérech je o to významnější vzhledem k aktuálním požadavkům správců či majitelů památkových objektů na doplňování prohlídkových tras živými rostlinami, ve snaze zobytnit historický interiér, a přilákat tak pozornost potenciálního návštěvníka.

R 6014

MARTINEK, J. - RABUŠIC, B.: **Použití květinových aranžmá v historických interiérech**

Brno, Mendelova univerzita v Brně, 2021, 59 s., 1. vyd.

aranžování rostlin - zeleň interiérů - historie - památková péče - výstavy - metodika

Cílem předkládané metodiky je vytvoření uceleného postupu zaměřeného na práci s živými rostlinami v interiérech objektů s kulturně-historickou hodnotou. Východiskem při její tvorbě byla snaha analyzovat množství dobových materiálů a informací, interpretovat je, ale především upozornit na tento specifický segment lidské činnosti odehrávající se v průběhu historického vývoje lidské společnosti, kterému nebyla doposud v odborných kruzích věnována patřičná pozornost. Výzkum historických souvislostí v oblasti aranžování květin je o to významnější a naléhavější v návaznosti na aktuální požadavky realizace doprovodných akcí vytvářených v rámci prohlídkových tras mnoha památkových objektů ve snaze přilákat pozornost potenciálního návštěvníka. Snaha o určité zobytnění historického interiéru za pomoci aranžmá z řezaných květin, byť jen na krátkou dobu, je tak stále častějším požadavkem soudobé praxe. Metodika si proto klade za cíl vymežit, definovat a podrobně charakterizovat ucelený soubor činností a postupů vedoucích ke vzniku a prostorovému uspořádání instalací z řezaných květin v interiérech památkových objektů.

R 6015

KUŤKOVÁ, T. - UHER, J. - KLASOVÁ, K.: **Metodika obnovy květinového záhonu**

Brno, Mendelova univerzita v Brně, 2021, 69 s., 1. vyd.

památková zahradního umění - květiny - kompozice výsadeb - historie - metodika

Květinové záhony představují významný detail památky zahradního umění. Práce je zaměřena na doporučení pracovních postupů obnovy květinových záhonů v objektech krajinářské architektury s významnou kulturně-historickou hodnotou na území České republiky, které mohou být předmětem zájmu památkové péče. Poskytuje návod na hodnocení aktuálního stavu záhonů, přístupy k jejich navrhování a projektování se zachováním vysokého stupně jejich autentičnosti. Důraz je kladen také na autenticitu historických sortimentů květin.

R 6016

BORUSÍK, P. - BULÍŘ, P. ml. - ŠIMEK, P.: **Metodika návrhu pěstebních opatření u porostů dřevin pro potřeby památkové péče**

Brno, Mendelova univerzita v Brně, 2022, 44 s., 1. vyd.

architektura krajinná - dřeviny - památková péče - arboristika - zóna památková krajinná – metodika - Česko

Metodika zahrnuje jak popis rozhodovacích procesů ve směru k péči o vegetační složku, tak soubor informací o technologických principech a postupech řešení péče. Nad rámec těchto informací je

v metodice definována ověřená struktura postupně na sebe navazujících kroků rozhodovacího procesu ve fázi projednávání a schvalování navržené pěstební péče.

R 6017

MARTINEK, J. et al.: **Zaujatí rostlinami aneb Příběh rostlin. Kritický katalog k výstavě Státní zámek Lednice, 1. 7.–30. 9. 2022**

Mendelova univerzita v Brně, 2022, 109 s., 1. vyd.

aranžování rostlin - zeleň interiérů - historie - památková péče - výstavy - katalogy – metodika

Autoři v katalogu k výstavě, realizované v areálu zámku Lednice v červenci až září 2022, shrnují a představují ty nejzajímavější výsledky aplikovaného výzkumu opomíjených témat krajinářské architektury pro potřeby památkové péče. Výstava se věnovala historickému vývoji uplatňování rostlin v nejbližším okolí člověka. Provedla návštěvníky historií aranžování květin, pěstování rostlin v interiéru památkových objektů či tvorbou květinových záhonů v nejreprezentativnějších částech zahrad a parků. Seznámila též s vývojem architektonických objektů určených pro dlouhodobé uchovávání exotických rostlin v našich klimatických podmínkách nebo s významnými zahradnickými osobnostmi a jejich objevitelskými cestami za vzácnými exempláři rostlin.

R 6018

VYSOKÝ, M. - FRIDELL, K. [eds.]: **Živé ulice - příručka k Bluegreengrey systémům.**

Verze 2.1

Malmö, Edge, 2022, 75 s.

zeleň města - výsadba dřevin - voda dešťová - zeleň – údržba - vodní hospodaření - infrastruktura modrozelená

Nejen ve Švédsku, ale i v České republice modrozelená infrastruktura zažívá svůj postupný rozvoj. Zvláště v posledních letech česká města intenzivněji uplatňují nově získané znalosti v praxi. Důkazem toho jsou první realizované projekty, které ukazují, jak lze efektivně propojit funkce výsadby stromů, hospodaření s dešťovou vodou a dopravní funkci zpevněných ploch v rámci společného prostoru. Uplatnění těchto přírodě blízkých řešení především ve vysoce zahuštěných sídlech má pro společnost nezanedbatelný dlouhodobý pozitivní efekt.

Překlad vychází z původní švédské příručky, která byla vytvořena místními experty ve spolupráci s devíti švédskými samosprávami. Příručka je určena všem, kteří plánují, budují a spravují urbánní prostředí. Za příručkou stojí roky výzkumu a praktického testování v oblasti výsadby stromů a hospodaření se srážkovými vodami a představuje aktuální stav vývoje a poznání v této oblasti. Česká verze příručky vznikla ve spolupráci Edge s krajinářskými architektkami z K2N Landscape a předními českými experty na hospodaření s dešťovou vodou, dopravní infrastrukturu a výsadbu stromů jako David Hora, Květoslav Syrový a Vítek Rous, kteří výrazně pomohli při hledání vhodných odborných termínů pro české prostředí.

B 1019

Lesy Mendelovy univerzity - lesy člověku

Brno, Mendelova univerzita v Brně, 2016, 244 s., 1. vyd.

lesy - ochrana lesa - památka přírodní - památka kulturní - estetika - osobnosti - MENDELU - Křtiny - fotografická publikace

Publikace shrmažďuje výsledky péče mnoha lesníků, krajinářů, ochránců přírody a pedagogů na vysokoškolském statku na poli estetiky lesa, zvláště pak tzv. Lesnického Slavína, a to jako následováníhodný příklad, který dokumentuje popisem, fotografiemi i mapou. Publikace předává také ucelený přehled o ostatních přírodních a kulturních zajímavostech udržovaných a budovaných v oblasti školního podniku Masarykův les Křtiny, případně provozovaných i jinými organizacemi.

R 6019

Akční plán pro řešení problematiky prioritních způsobů šíření invazních nepůvodních druhů v České republice

Praha, Vláda ČR, 2023, 48 s.

invaze biologická - flóra - fauna - nepůvodní druhy rostlin - nepůvodní druhy živočichů - invazní druhy - ochrana přírody – ČR

Invazní nepůvodní druhy jsou velkým rizikem pro přírodní ekosystémy, člověka, ale i hospodářská zvířata a zemědělství. K zavlékání rostlinných a živočišných druhů mimo oblasti jejich původního rozšíření přitom dochází vlivem lidské činnosti. Opatření Akčního plánu proti šířícím se invazním nepůvodním druhům se budou realizovat v příštích šesti letech společnou aktivitou ministerstev, orgánů státní správy, ale také vědců a odborné i laické veřejnosti. První Akční plán pro řešení problematiky prioritních způsobů šíření invazních nepůvodních druhů v České republice se zaměřuje na omezení nejzásadnějších způsobů (nezáměrného) šíření invazních nepůvodních druhů.

Záměrné šíření nepůvodních invazních druhů sice zakazuje evropská i česká legislativa, ale šíření řady invazních nepůvodních druhů probíhá po jejich zavlečení samovolně nebo nezáměrně, třeba v rámci transportu materiálů při stavební činnosti nebo dopravě. Nicméně i těmto způsobům jejich šíření je třeba věnovat pozornost. Akční plán zahrnuje 14 opatření v sedmi tematických okruzích, které zahrnují informovanost, metodickou a odbornou podporu, kontrolní činnost, ekonomické nástroje, legislativní nástroje, monitoring a výzkum. K jednotlivým okruhům byly stanoveny specifické cíle Akčního plánu pro Českou republiku zaměřené na konkrétní prioritní způsoby šíření a vyjmenované druhy invazních organismů a také na konkrétní cílové skupiny, které mohou přispět k omezení šíření invazních nepůvodních druhů. Příkladem náplně opatření Akčního plánu je např. společná osvěta MŽP a MZe k prevenci šíření sršně asijské, zapojení veřejnosti do monitoringu invazních druhů formou občanské vědy nebo zpracování profesních kodexů (pro rybáře, zahrádkáře a další), jak šíření nežádoucích druhů předcházet.

R 6020

ŠTURMA, J. - SEDLÁČEK, O. - ŠÍPEK, P. - STORCH, D.: Planeta Praha. Průvodce nečekaně pestrou přírodou města

[Praha], Jana Kostelecká - jakost, [2022], 335 s., 1. vyd.

příroda - flóra - fauna - vegetace synantropní - Praha

Za přírodou nemusíte jezdit do národních parků, bohatý život kypí i uprostřed hlavního města: mezi dlažebními kostkami, v křoví za tramvajovou zastávkou, na střeších obchodních center i na výsypce za spalovnou. Popularizační báseň v próze z pera čtyř vysoce originálních přírodovědců možná v některých pasážích popudí konzervativnější milovníky přírody, všímaví pozorovatelé městského života v ní však najdou skvělého průvodce pro své expedice. V srpnu 2022 zamířil do kin právem oceňovaný film Planeta Praha režiséra, malíře a zoologa Jana Hoška a na knižní pulty putovala stejnojmenná publikace. Její podtitul rozhodně nepřehání: přibližuje víc než názorně přírodu naší metropole, jejíž poznání nám často z nejrůznějších důvodů uniká. Zatímco snímek se soustřeďuje na příběhy jednotlivých zvířat, graficky zdařilá kniha je doslova prošpikovává často málo známými až netušenými informacemi o fauně a flóře městského prostředí a o synantropizaci.

A 2987

GOULSON, D.: Tichá země. Jak odvrátit hmyzí apokalypsu

Brno, Kazda, 2022, 351 s., 1. vyd.

hmyz - diverzita biologická - životní prostředí - pesticidy - vliv člověka - vliv na ŽP

Autor se na základě třicetiletého výzkumu zabývá varujícími důkazy poklesu množství hmyzu na planetě v kontextu nadbytečného používání chemických pesticidů. V této souvislosti poukazuje na

zásadní důležitost hmyzu pro život na Zemi. Jde o pohled ekologa na možné příčiny úbytku hmyzu, který je bohatě doložen příklady z vědeckých studií i historií politických rozhodnutí. Goulson pečlivě váží důkazy a upozorňuje na mezery, které máme v porozumění problému. Nakonec navrhuje řešení zahrnující to, co může udělat pro biodiverzitu každý z nás.

B 1022

CÍLEK, V. - HANEL, L. - ZEMEK, V. a kol.: **O památné hoře Blaníku a jejím kraji.**

Příběhy posvátných hor

Praha, Dokořán, 2022, 262 s., 1. vyd.

hory - archeologie krajiny - příroda - historie - obrazová publikace - Velký Blaník

Vlastivěda není jen název předmětu na prvním stupni základní školy, ale živý a k naší škodě občas přehlížený vnímavý pohled na místa, která chápeme jako domov. Vhodný důkaz podává po všech stránkách povedená kniha prezentující bájemi opředenou středočeskou horu či spíše dvojhoru Blaník. Nejde jen o mytologii, ale o realistické zhodnocení úlohy, kterou vrch nedaleko Vlašimi hraje v naší minulé, současné i budoucí identitě. Kniha pojednává o hoře Blaník, okolní přírodě a památkách regionu, který leží pod Blaníkem. Zhruba polovina knihy je věnována archeologii a mytologii nejenom Blaníku.

B 1023

BOLINA, P. - MARTÍNEK, J. - CÍLEK, V. - ŠLÉZAR, P.: **Jantarová stezka**

Praha, Academia, 2022, 565 s., 1. vyd.

stibologie - stezky staré - historie - Česko - Evropa

Cesty jsou jedním z nejvýznamnějších krajinotvorných prvků vytvořených člověkem. Jejich posláním od nepaměti byla přeprava osob nebo zboží. Jednou z nejvýznamnějších historických cest je nepochybně Jantarová stezka spojující naleziště jantaru u Baltského moře se severní Itálií obývanou Kelty a Etrusky. Kniha pozoruhodným způsobem spojuje historický a přírodovědný pohled na krajinu.

Několik desítek tisíc detailních lidarových snímků Moravy poprvé umožnilo rekonstruovat průběh cesty podle terénních relikvů a archeologických objektů převážně ze starší a mladší doby železné. Kromě obecných kapitol o civilizačním významu starých tras se kniha zejména zabývá vedením Jantarové stezky v moravské krajině.

PERIODIKA

R 1307/174

Ginkgoblätter. Kurzmitteilungen

Ahrensburg, Deutsche Dendrologische Gesellschaft, 2023, 36 s.

dendrologie - periodika - Německo

B 124/108

Mitteilungen der Deutschen Dendrologischen Gesellschaft

Wiebelsheim, Quelle & Meyer Verlag, 2023, 214 s.

periodika - dendrologie - botanika - Německo

Vybrané příspěvky:

NIMSCH, H. - DÖRKEN, V. M.: Zur Morphologie und Evolution saisonal kahler Südbuchen (*Nothofagus*, Nothofagaceae, Fagales s. l.)

Mitt. Dtsch. Dendrol. Ges., 2023, č.108, s.15-27, 1 obr.,9 fot.,lit. čet.
Nothofagus; morfologie; evoluce; pěstování

BOUFFIER, V. A.: Notizen zu einigen alten und geschichtsträchtigen Bäumen in und um Hachenburg im Westerwald

Mitt. Dtsch. Dendrol. Ges., 2023, č.108, s.76-91, 3 obr.,9 fot.,lit. čet.
stromy památné; stromy staré; Německo

LIESEBACH, M.: Drei auf Spitzbergen häufiger anzutreffende Zwerggehölze: *Salix polaris* Wahlenb., *Cassiope tetragona* (L.) D. Don und *Dryas octopetala* L.

Mitt. Dtsch. Dendrol. Ges., 2023, č.108, s.92-100, 1 tab.,10 fot.,14 lit.
dřeviny zakrslé; *Salix polaris*; *Cassiope tetragona*; *Dryas octopetala*; množení

TONTSCH, P. V.: Empfehlungen für einen sozial- und umweltverträglichen Umgang mit Großkoniferen in Hausgärten.

Mitt. Dtsch. Dendrol. Ges., 2023, č.108, s.109-122, 4 obr.,1 gr.,1 fot.,lit. čet.
dřeviny jehličnaté; pěstování; zahrady soukromé

R 5392/13/1

European Journal of Environmental Sciences

Prague, Charles University in Prague, 2023, 59 s.
životní prostředí - hmyz - flóra - fauna - periodika

R 919/3/2022

Acta Musei Silesiae. Scientiae Naturales

Opava, Slezské zemské muzeum Opava, 2022, roč. 71, č.3, s. 193-291
biologie – botanika - zoologie - hmyz - periodika

Vybrané příspěvky:

KOPIJ, G.: Population densities of birds breeding in an urban environment dominated by allotment gardens and other 'green' areas in a Central European city. [Hustota populace ptáků žijících v městském prostředí, kde převládají zahrady a další "zelené" plochy (Wroclaw – střední Evropa)].

Acta Musei Silesiae, Sci. Natur., 71, 2022, č.3, s.237-242, 4 tab.,1 příl.,14 lit.
města; zeleň města; ptáci; Evropa střední